

Elżbieta Kacperska¹

Katarzyna Tymieniecka²

Katedra Ekonomiki Rolnictwa i Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
Warszawa

Stosunki handlowe Polski z Ukrainą w latach 2000-2008 ze szczególnym uwzględnieniem handlu artykułami rolno-spożywczymi

Polish trade relations with Ukraine in 2000-2008 with particular emphasis on trade in agri-food products

Synopsis. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej spowodowało, iż polska granica wschodnia stała się zewnętrzną granicą Wspólnoty. Polska handlowa polityka wschodnia przed integracją z UE była znacznie mniej restrykcyjna niż unijna. Przeanalizowane w opracowaniu obroty handlowe z Ukrainą wskazują na jej umacniającą się pozycję jako partnera Polski. Dodatnie saldo obrotów handlowych ogółem i artykułami rolno-spożywczymi wskazuje na możliwości eksportowe polskich produktów, zaś dominująca pozycja produktów przetworzonych w eksporcie i surowców w imporcie wskazuje na pozytywne, z polskiej perspektywy, efekty współpracy handlowej.

Słowa kluczowe: stosunki handlowe, produkty rolno-spożywcze, handel polsko-ukraiński, Unia Europejska

Abstract. Polish accession to the European Union meant that Polish eastern frontier had become the Community's external border. Poland's eastern trade policy before the incorporation was much less restrictive than that of the EU. The analyzed development of trade turnover with Ukraine suggests its strengthening position as a Polish partner. Positive trade balance for Poland both in total and in agri-food products indicates the export possibilities for Polish products. The dominant position of processed products in the exports and of raw materials in imports indicates a positive, from Polish perspective, impact of trade cooperation.

Key words: trade relations, agri-food products, Polish-Ukrainian trade, European Union

Wstęp

W wyniku rozszerzenia Unii Europejskiej w maju 2004 roku polska granica wschodnia stała się zewnętrzną granicą Wspólnoty. Efektem tego były zmiany w dostosowaniu do wymogów Unii gospodarczej polskiej polityki wschodniej, a głównie zaostrzenie warunków przepływu towarów, usług i ludzi.

Ponieważ Ukraina jest jednym z największych krajów w Europie oraz jednym z większych partnerów gospodarczych Polski na wschodzie, stosunki handlowe z nią są dla Polski ważne. Z roku na rok pozycja Ukrainy jako partnera handlowego Polski umacniała się. W 2008 roku Ukraina zajęła 10 miejsce wśród odbiorców polskich produktów rolno-

¹ Dr inż., email: elzbieta_kacperska@sggw.pl

² Mgr, email: katarzyna.tymieniecka@gmail.com

spożywczych i 11 miejsce jako dostawca produktów rolno-spożywczych do Polski. Dlatego też dla Polski istotne jest zapobieganie negatywnym skutkom wynikającym z procesu integracji z Unią, np. zmniejszenie wielkości obrotów handlowych. Polska na forum Unii Europejskiej reprezentuje stanowisko członkowskich krajów wschodnich i dąży do liberalizacji warunków wymiany handlowej.

Cel i metodyka badań

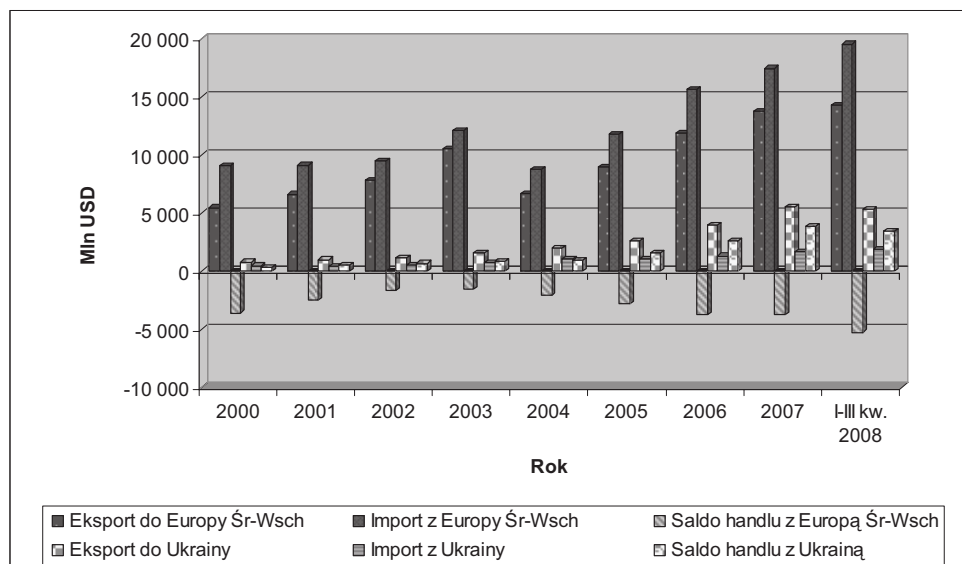
Celem opracowania było przedstawienie stosunków handlowych pomiędzy Polską a Ukrainą, ze szczególnym uwzględnieniem handlu artykułami rolno-spożywczymi. W analizie ujęto lata 2000-2008, starając się określić, w jakim stopniu przystąpienie Polski do Wspólnoty Europejskiej wpłynęło na kontakty handlowe z Ukrainą. Do analiz wykorzystano wskaźniki dynamiki wzrostu, analizy porównawcze i wskaźniki udziałów procentowych. Analiza objęła obroty eksportu i importu pomiędzy Polską a krajami Europy Środkowo-Wschodniej w ujęciu wartościowym, a następnie dotyczyła wartości obrotów z Ukrainą. Artykuły rolno-spożywcze zostały podzielone na roślinne i zwierzęce, a następnie według stopnia przetworzenia. Osobno analizowano eksport i import.

W opracowaniu wykorzystano niepublikowane dane Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie oraz informacje z Wydziału Ekonomicznego Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Kijowie.

Stosunki handlowe Polski z Europą Środkowo-Wschodnią

Stosunki handlowe Polski z Europą Środkowo-Wschodnią od 2000 roku umacniały się zarówno po stronie eksportu jak i importu. W 2000 r. wyeksportowano z Polski towary za wartość 5 475,3 mln USD, w 2008 r. dane za trzy kwartały wskazywały na eksport wartości 14 246,3 mln USD, co oznaczało ponad 2,5-krotny wzrost wartości w analizowanym okresie. Import z państw Europy Środkowo-Wschodniej do Polski w analizowanym okresie wykazywał tendencję rosnącą i był średnio wyższy od eksportu o 35%. W trzech kwartałach 2008 r. wyniósł on 19 499,1 mln USD i był 2-krotnie wyższy od wartości w 2000 r. Saldo handlu Polski z Europą Środkowo-Wschodnią w całym analizowanym okresie było ujemne, a od 2003 r. obserwujemy pogłębianie się deficytu. Pomimo, iż w analizowanym okresie stosunki handlowe Polski z państwami Europy Środkowo-Wschodniej charakteryzowały się tendencją wzrostową, to należy zauważyć, że w 2004 r. nastąpiło załamanie obrotów wynikające z przystąpienia do Unii Europejskiej. Po 2004 r., kiedy spadki w wartości eksportu (o 36,6%) i importu (o 27,3%) były wyraźne, w kolejnych latach następował wzrost.

Inaczej kształtowały się stosunki handlowe z Ukrainą, gdzie tendencje wzrostowe po stronie eksportu i importu były wyraźne i nie uległy załamaniu w 2004 r. W strukturze obrotów eksport w analizowanym okresie dominował nad importem, co dawało dodatnie saldo dla Polski (rys.1).



Rys. 1. Handel Polski z Ukrainą na tle wymiany handlowej z Europą Środkowo-Wschodnią w latach 2000 - I-III kw. 2008.

Fig. 1. Polish trade with Ukraine on the background of trade with Central and Eastern Europe in 2000 - I-III quarter of 2008.

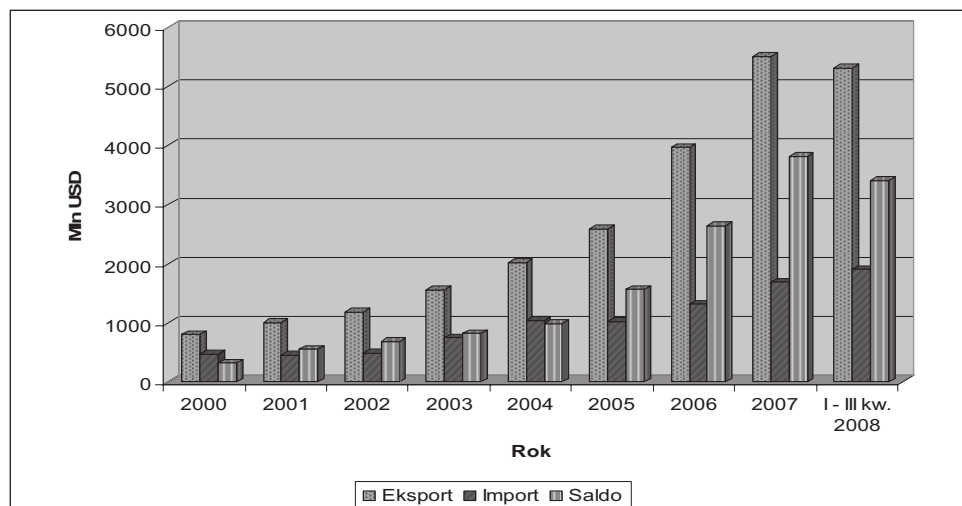
Źródło: Opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych statystycznych GUS.

Polsko-ukraińskie stosunki handlowe

Polska wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej jest największym, jak też w ogóle jednym z głównych partnerów gospodarczych Ukrainy. W 2008 r. Polska zajmowała trzecie miejsce w rankingu największych partnerów handlowych Ukrainy po Rosji i Niemczech, osiągając 3,5% udziału w ukraińskim eksporcie i 5% w imporcie. W ciągu analizowanych 9 lat Polska wyeksportowała na Ukrainę towary o łącznej wartości 23 950,16 mln USD. W porównaniu do łącznego importu z tego okresu (9 135,70 mln USD) można zauważyć, iż eksport i import różnią się około 2,6-krotnie (rys. 2).

Tak znaczna różnica wynikać może ze strategii handlowych, jakie przyjęły zarówno Ukraina jak i Polska. Wyróżniamy dwie przyczyny deficytu bilansu handlowego: pierwszą przyczyną jest różnica w ilościach importowanych i eksportowanych towarów pomiędzy państwami, drugą przyczyną jest struktura towarowa obydwu operacji handlowych. Do końca roku 2007 saldo handlu zagranicznego Polski z Ukrainą było dodatnie i systematycznie wzrastało. Dane za pierwsze trzy kwartały roku 2008 wskazywały na osłabienie wzrostu wartości eksportu, wynikające z osłabienia koniunktury światowej będącego efektem światowego kryzysu na rynkach finansowych. Przyczyną tak kształtującego się salda był fakt, iż Polska importuje z Ukrainy głównie surowce i produkty słabo przetworzone, a co za tym idzie tanie. Natomiast do Ukrainy eksportowane są produkty wysoko przetworzone, gotowe produkty oraz surowce energetyczne, a więc

produkty droższe. Średnia wartość 1 tony towarów eksportowanych na Ukrainę wynosi 930 USD, natomiast importowanych z Ukrainy wynosi 190 USD [Ukrainsko... 2009].



Rys.2. Obroty handlowe pomiędzy Polską a Ukrainą w latach 2000 – I-III kw. 2008.

Fig.2. Trade turnover between the Polish and Ukraine in 2000 - I-III quarter of 2008.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych statystycznych GUS-u.

Analiza poziomu eksportu towarów z Polski do Ukrainy wskazuje na systematyczny wzrost, jednak nierównomierny. Eksport towarów polskich na Ukrainę zwiększył się ponad sześciokrotnie. Wartość eksportu zwiększyła się z poziomu 798 mln USD, odnotowanego w roku 2000, do aż 5 317 mln USD w 2008 roku. Do roku 2005 tempo wzrostu było umiarkowane i wynosiło średnio 27% rocznie. W latach 2005-2007 średnioroczne tempo wzrostu wynosiło już 46% rocznie, a z danych za pierwsze trzy kwartały roku 2008 wynikało, iż tempo wzrostu w stosunku do roku 2007 było ujemne. Najsilniej na kryzys zareagował ukraiński import, w związku z gwałtownym obniżeniem się kursu wymiany waluty ukraińskiej.

Wartość importu ukraińskich produktów do Polski zwiększyła się na przestrzeni omawianych 9 lat ponad czterokrotnie, z poziomu 475 mln USD w roku 2000 do poziomu 1 902 mln USD odnotowanego w pierwszych trzech kwartałach roku 2008. Mimo tak znacznego wzrostu wielkości importu wielkość salda bilansu handlowego również zwiększała się z roku na rok.

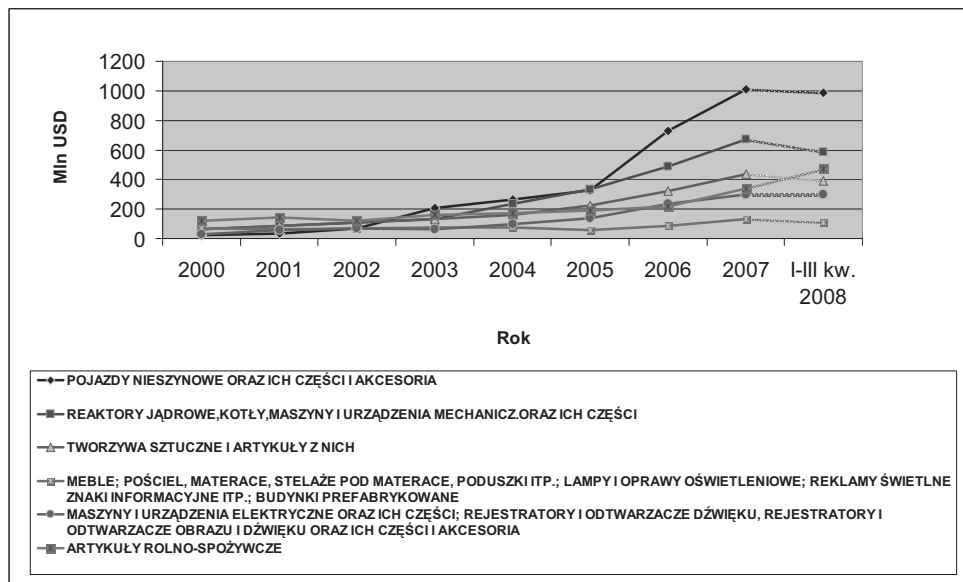
Jak widać na rysunku 2 poziom importu towarowego z Ukrainy w badanym okresie sukcesywnie wzrastał. W latach 2000-2002 wzrost importu był nieznaczny, jednak już w kolejnych dwóch latach wzrósł on ponad dwukrotnie. W roku 2004 nastąpiła chwilowa stagnacja i poziom importu nieznacznie się obniżył. Powodem takiej sytuacji mogło być wstąpienie Polski do Unii Europejskiej i zaostrzenie przepisów prawa handlowego między Polską a sąsiadami ze Wschodu. Zmiany w warunkach wymiany handlowej między Polską a Wschodem musiały zostać wprowadzone, gdyż był to warunek konieczny przystąpienia Polski do Unii. Polska stała się wówczas częścią Wspólnoty i zmuszona była zacząć stosować takie same przepisy jak Unia. Dodatkowo wschodnia granica Polski stała się

zewnętrzną granicą Wspólnoty, przez co jej ochrona została znacznie wzmożona, ruch przygraniczny ograniczony oraz znacznie zaostrzony obowiązek wizowy. Import towarowy z Ukrainy nie był już tylko wewnętrzną sprawą Polski, gdyż towar sprowadzony od wschodniego sąsiada był wówczas wprowadzany na terytorium Unii Europejskiej, gdzie ze względu na prawa jednolitego rynku, takie jak wolność przepływu towarów, mógł swobodnie krążyć na rynku. Z tego powodu wymogi stawiane towarom ukraińskim przy imporcie do Polski musiały zostać dostosowane do wymogów stawianych towarom wprowadzanym na rynek unijny. Ponieważ Polska stopniowo wdrażała stawiane przez Unię wymogi, uniknęła szoku, jaki mogłoby spowodować wprowadzenie wszystkich zmian z dnia na dzień. Dzięki tak rozłożonemu procesowi adaptacji prawa unijnego w Polsce, widoczny na rysunku 2 spadek poziomu importu towarów z Ukrainy był niewielki. Gdyby wszystkie ograniczenia, wymogi i standardy zostały wprowadzone w roku przystąpienia Polski do Unii, spadek ten byłby znacznie większy, a niewykluczone również, że mogłoby to znacznie ograniczyć handel Polski z Ukrainą, jak też z innymi państwami z tego regionu.

Struktura towarowa eksportu i importu w obrotach pomiędzy Polską a Ukrainą

W celu przedstawienia struktury towarowej obrotów pomiędzy Polską a Ukrainą i zmian zachodzących na przestrzeni badanego okresu przeprowadzono analizę asortymentową wskazującą na główne grupy towarowe.

Struktura towarowa eksportu z Polski na Ukrainę w analizowanym okresie uległa dość znacznej zmianie. W początkowych latach największy udział w strukturze miały towary rolno-spożywcze i towary mniej wartościowe, niewyspecjalizowane, takie jak meble, materace, czy pościel. Ta grupa towarowa jednak z roku na rok traciła na znaczeniu, a jej udział w strukturze towarowej sukcesywnie malał. Do roku 2002 struktura towarowa eksportu z Polski na Ukrainę była bardzo zdywersyfikowana, brak było widocznych grup dominujących, a eksport obejmował głównie towary łatwo zbywalne na rynku ukraińskim, a więc towary zaspokajające podstawowe potrzeby. Od 2003 roku widoczne jest wyodrębnianie się głównych grup towarów eksportowanych na Ukrainę. Dominującą grupę stanowiły pojazdy nieszynowe oraz ich części i akcesoria. Od roku 2005 wielkość eksportu towarów z tej grupy sukcesywnie i dynamicznie wzrastała, aż do roku 2007. Ze względu na kryzys finansowy, którego pierwsze skutki uwidoczniły się już w pierwszych trzech kwartałach roku 2008, poziom eksportu towarów z tej grupy w tym roku nieznacznie spadł, jednak ich udział w strukturze eksportu pozostał na podobnym poziomie co rok wcześniej. Jak widać na rysunku 3, dynamika wzrostu eksportu tych towarów do roku 2005 była podobna do średniej dynamiki eksportu, jednak już w latach 2005-2007 zwiększyła się i wynosiła średnio około 80% rocznie. W roku 2008 nastąpiło jej wyhamowanie, ze względu na zaczynający się kryzys finansowy. Drugą grupą towarową pod względem wielkości udziału w strukturze eksportu są reaktory jądrowe, maszyny, urządzenia mechaniczne i ich części. Jako grupa dominująca wyróżniła się dopiero w roku 2003 i od tego czasu jest co roku druga pod względem wielkości udziału w strukturze eksportu (rys. 3).



Rys. 3. Wartość eksportu głównych grup towarowych z Polski do Ukrainy w okresie 2000 r. – I-III kwartał 2008 r., mln USD

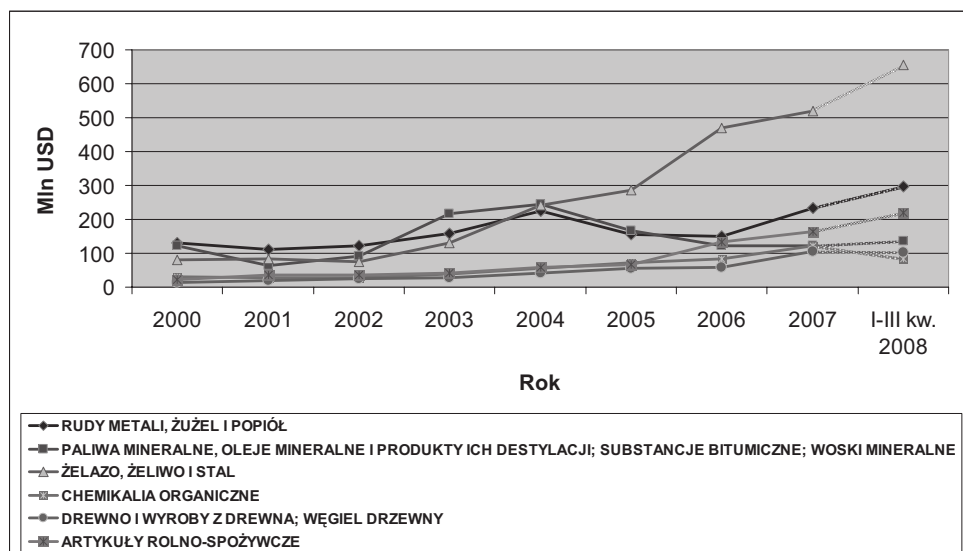
Fig. 3. Value of Polish exports of major commodity groups to Ukraine in the period 2000 – I-III quarter of 2008, USD million

Źródło: Opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych statystycznych GUS.

Kolejną grupę eksportową stanowiły tworzywa sztuczne i produkty z nich wytwarzane. W analizowanym okresie następował dynamiczny wzrost wartości eksportu tych produktów, do końca 2007 r. zwiększył się o 420% w odniesieniu do 2000 r. Ważną grupą eksportową były również artykuły rolno-spożywcze. Od 2000 r. do 2003 r. były one grupą o największym znaczeniu w strukturze polskiego eksportu, jednak od 2003 r. ich udział systematycznie maleje. W 2007 r. produkty żywnościowe były czwartą co do wartości grupą towarową eksportowaną na Ukrainę (rys. 3).

Zainteresowanie Polski handlem z Ukrainą systematycznie rośnie. W ostatnim okresie główną korzyścią dla państw współpracujących z Ukrainą jest znaczna liberalizacja handlu, wynikająca z przystąpienia 16 maja 2008 roku Ukrainy do Światowej Organizacji Handlu (WTO). Na rynku ukraińskim polskie towary są konkurencyjne, co wpływa pozytywnie na zwiększanie się eksportu na ten rynek. Dzięki zainteresowaniu strony ukraińskiej towarami z Polski eksport do tego kraju systematycznie wzrasta. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku nie wpłynęło na spadek wartości eksportu. Żadna z analizowanych grup towarowych nie zareagowała na integrację Polski z Unią spadkiem, ani nawet wyhamowaniem tempa wzrostu.

Badając strukturę towarową importu z Ukrainy w odniesieniu do eksportu z Polski zauważamy zupełnie inne grupy towarowe jako dominujące. Największy udział w polskim imporcie z Ukrainy miały towary nisko przetworzone, o niewielkiej wartości dodanej, takie jak surowce energetyczne, inne surowce oraz metale. Na taki asortyment przypada aż 93% wartości importu.



Rys.4. Wartość importu głównych grup towarowych z Ukrainy do Polski w okresie 2000 r. – I-III kwartał 2008 r., mln USD

Fig. 4. Value of imports of major commodity groups from Ukraine to Poland in the period 2000 – I-III quarter of 2008, USD million

Źródło: Opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych statystycznych GUS.

Udział rudy żelaza, żeliwa i stali w całości importu z Ukrainy do Polski znacząco wzrósł w badanym okresie. Wartość importu tych towarów wzrosła z poziomu 80 mln USD w roku 2000 do 657 mln USD w pierwszych trzech kwartałach roku 2008, jest to aż 8-krotny wzrost tej wartości. Dodatkowo jest to grupa towarów, która była najbardziej odporna na zmiany, jakie zaszły w stosunkach handlowych między Polską a Ukrainą w 2004 roku. Jak widać na wykresie 4, między latami 2004 i 2005 nastąpiło tylko lekkie spowolnienie tempa wzrostu importu tych towarów. W kolejnych latach dynamika wzrostu była już znacznie większa i utrzymywała się aż do końca analizowanego okresu. Najbardziej nieodpornymi grupami towarowymi na wydarzenia z roku 2004 okazały się rudy metali, żużel i popiół oraz paliwa i oleje mineralne, produkty ich destylacji, substancje bitumiczne, woski mineralne. W przypadku tych dwóch grup towarowych rok 2004 spowodował znaczny spadek wielkości ich importu do Polski. W przypadku takich towarów jak rudy metali, żużel i popiół spadek ten był mniej drastyczny niż odnotowano to w odniesieniu do paliw i olejów mineralnych, produktów ich destylacji, substancji bitumicznych, wosków mineralnych. Artykuły rolno-spożywcze do 2003 roku wykazywały stabilny wzrost wartości importu, a dopiero po integracji Polski z UE nastąpiło przyspieszenie tempa wzrostu ich udziału w strukturze importu ogółem.

Przeprowadzona analiza strukturalna importu towarowego z Ukrainy do Polski wykazała jednoznacznie, iż głównymi towarami sprowadzanymi do Polski z tego kraju są niezmiennie od 9 lat towary nisko przetworzone, o niskiej wartości, takie jak rudy metali. Zauważono również, iż import tych towarów zareagował na zmiany jakie zaszły w Polsce w roku 2004, jednak reakcja ta nie była tak gwałtowna, jak można było prognozować. Powodem tej sytuacji było sukcesywne dostosowywanie się Polski do standardów Unii

Europejskiej, co zmniejszyło „szok” przy ostatecznej integracji. Jediną widoczną zmianą w imporcie z Ukrainy jest zmiana udziału poszczególnych grup towarowych w ogólnej wielkości importu, a co za tym idzie zmiana w ich hierarchii. Analizując import z Ukrainy do Polski można zauważyć wyhamowanie tempa wzrostu w roku 2004. Zmiany te jednak są stosunkowo niewielkie, a w kolejnych latach straty zostały zrekompensowane.

Można zatem przypuszczać, iż powolne, systematyczne dostosowywanie prawodawstwa Polski do standardów Unii jeszcze przed integracją uchroniło przed załamaniem polski handel zagraniczny.

Handel artykułami rolno-spożywczymi pomiędzy Polską a Ukrainą na przestrzeni lat 2000-2008

Obroty handlowe artykułami rolno-spożywczymi w całym analizowanym okresie wykazywały się tendencją wzrostową, zarówno po stronie eksportu jak też importu, a saldo obrotów było dodatnie dla Polski (tab. 1 i rys. 5). Jednak pomimo prawie 4-krotnego wzrostu wartości eksportu rolno-spożywczego w badanym okresie jego udział w eksporcie ogółem malał z 15,4% w 2000 r. do 5,5% w 2006 r. Od 2007 r. udział eksportu rolno-spożywczego wykazywał tendencję rosnącą, ale w obliczu sytuacji ogólnoswiatowego kryzysu może być ona zahamowana. Odwrotna sytuacja występowała w odniesieniu do importu rolno-spożywczego z Ukrainy. Od 2003 r. umacniał on swoją pozycję w strukturze importu ogółem, osiągając 10% udziału od 2006 r. (tab. 1).

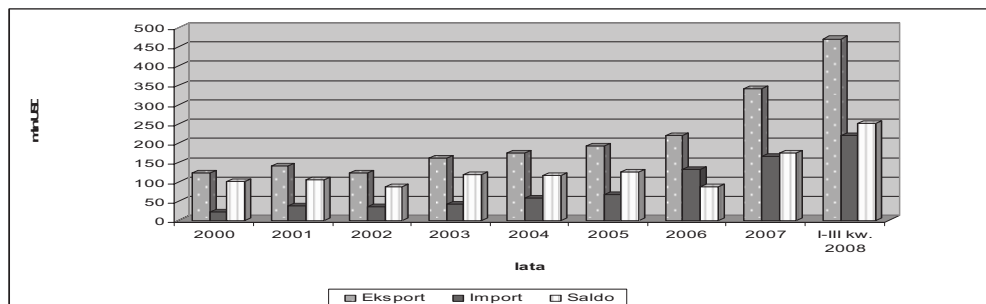
Tabela 1. Obroty handlowe artykułami rolno-spożywczymi i ich udział w handlu ogółem pomiędzy Polską a Ukrainą w okresie 2000 r. – I-III kwartały 2008 r., mln USD

Table 1. Volume of trade of agri-food, and their share in total trade between the Polish and Ukraine in the period 2000 - I-III quarters of 2008, mln USD

Handel ze strony Polski	Rok								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	I-III 2008
Eksport rolno-spożywczy	123,1	141,9	122,7	160,7	174,1	192,2	220,1	340,5	470,3
Import rolno-spożywczy	21,7	36,6	35,7	41,9	58,8	66,6	132,3	164,8	218,9
Saldo	101,4	105,3	87,0	118,8	115,3	125,3	87,8	175,7	251,4
Udział eksportu rolno-spożywczego w eksporcie ogółem	15,4	14,2	10,4	10,3	8,6	7,4	5,5	6,2	8,8
Udział importu rolno-spożywczego w imporcie ogółem	4,6	8,1	7,3	5,6	5,7	6,5	10,0	9,7	11,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych GUS.

W strukturze towarowej eksportu i importu rolno-spożywczego dominują produkty przetworzone. Ich udział w analizowanym okresie wynosił ponad 50% w eksporcie, zaś w imporcie przekraczał 60% (tab. 2 i rys. 6 i 9).



Rys. 5. Handel artykułami rolno-spożywczymi pomiędzy Polską a Ukrainą w okresie 2000 r. – I-III kwartał 2008 r., mln USD

Fig. 5. Trade in agri-food products between Poland and Ukraine in 2000 – I-III quarter of 2008

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych GUS.

Tabela 2. Handel artykułami rolno-spożywczymi pomiędzy Polską a Ukrainą w latach 2000-2008 według asortymentów, tys. USD

Table 2. Trade in agri-food products between the Polish and Ukraine in the years 2000-2008 according to the selections, thousand USD

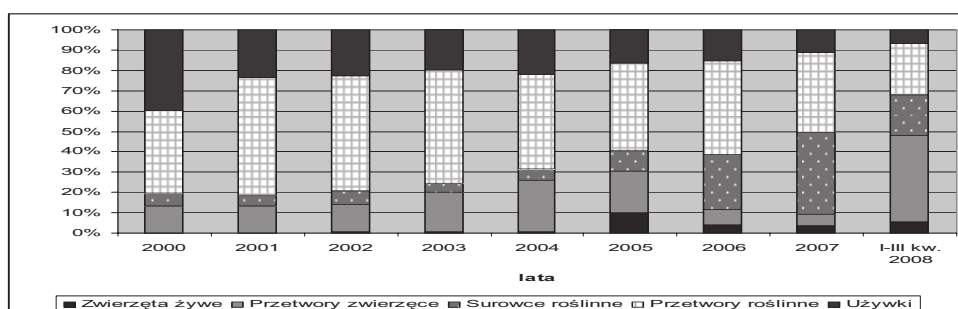
Towar	Rok								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	I-III 2008
	Eksport								
Zwierzęta żywe	127	263	877	1222	1420	18947	9155	12819	26219
Przetwory zwierzęce	16156	18727	16536	31004	43508	38867	16249	18318	199018
Surowce roślinne	7727	7609	8147	6838	9829	18886	59040	136413	92967
Przetwory roślinne	50139	81933	69395	89544	80695	81630	100742	133082	119434
Użytki	48803	33305	27629	31541	37972	31266	33319	38290	30580
	Import								
Zwierzęta żywe	99	116	75	84	23	69	76	64	223
Przetwory zwierzęce	6030	12710	11583	8795	7272	7656	8871	4938	4017
Surowce roślinne	7361	6180	8123	9851	16840	31290	61256	49006	138917
Przetwory roślinne	7124	16976	15088	22198	33482	24250	56609	105578	71970
Użytki	105	160	135	185	633	3361	5476	5290	3843

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych GUS.

W strukturze polskiego eksportu rolno-spożywczego w całym analizowanym okresie dominowały przetwory roślinne. Jednak ich udział stopniowo ulegał zmniejszeniu z 41% w 2000 r. do 39% w 2007 r. W pierwszych trzech kwartałach 2008 r. wyeksportowano do Ukrainy przetwory roślinne za kwotę 119,4 mln USU. W analizowanym okresie

odnotowano dodatnie saldo obrotów, pomimo że import przetworów roślinnych wzrósł z 7,1 mln USD w 2000 r. do 105,5 mln USD w 2007 r., a w pierwszych trzech kwartałach 2008 roku jego wartość wynosiła 71,9 mln USD. W strukturze asortymentowej produktów roślinnych największy udział miały owoce i warzywa świeże, ich przetwory oraz pasze (rys. 7).

Kolejną grupą o dominującym charakterze w eksporcie rolno-spożywczym do Ukrainy były surowce roślinne. Ich udział stopniowo wzrastał z 7,7 mln USD w 2000 r. do 92,9 mln USD w I-III kwartałach 2008 r. Obroty surowcami roślinnymi wykazywały saldo ujemne od 2003 r., z wyjątkiem 2007 roku, kiedy było dodatnie. W strukturze asortymentowej eksportu surowców roślinnych największą grupę stanowiły owoce i warzywa świeże (rys. 6 i 7).

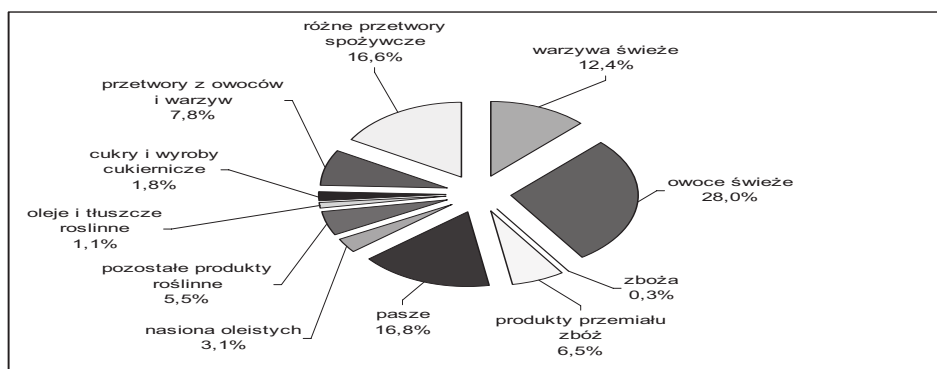


Rys.6. Struktura polskiego eksportu rolno-spożywczego na Ukrainę w okresie 2000 r. – I-III kwartał 2008 r., %

Fig. 6. Structure of Polish agri-food exports to Ukraine in 2000 – I-III quarter of 2008, %

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych GUS.

Na przestrzeni analizowanego okresu używki wykazywały w polskim eksporcie tendencję spadkową. Ich udział zmniejszył się z 48,8 mln USD w 2000 r. do 30,5 mln USD w I-III kwartałach 2008 r. Największą grupę wśród używek stanowiły kawa, kakao, herbata i przyprawy, niewielki udział miały wyroby tytoniowe i napoje (rys.6).



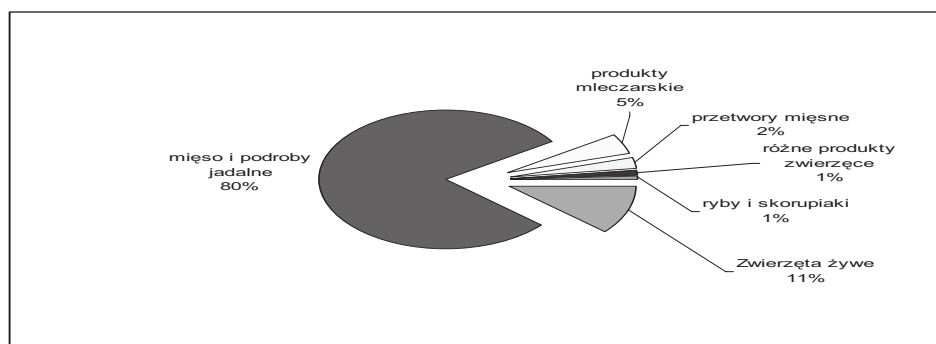
Rys.7. Struktura polskiego eksportu do Ukrainy produktów roślinnych w I-III kwartałach 2008 r., %

Fig. 7. Structure of Polish exports to Ukraine of plant products in the I-III quarters of 2008, %

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych z GUS.

W strukturze asortymentowej eksportu produktów zwierzęcych największy udział miały przetwory mięsne, z tendencją malejącą (z 55% w 2000 r. do 7% w 2008 r.), produkty mleczarskie, z tendencją rosnącą (z 34% w 2000 r. do 39% w 2008 r.), oraz mięso i podroby jadalne, z tendencją rosnącą (z 8% w 2000 r. do 80% w I-III kwartałach 2008 r.). Rosnący udział eksportu mięsa i podrobów mięsnych był efektem zwiększenia liczby polskich przedsiębiorstw posiadających pozwolenia służb weterynaryjnych Ukrainy dopuszczające do eksportu mięsa na Ukrainę oraz większego otwarcia ukraińskiego rynku w 2008 r. na import z Polski (z uwagi na deficyt mięsa na rynku wewnętrznym).

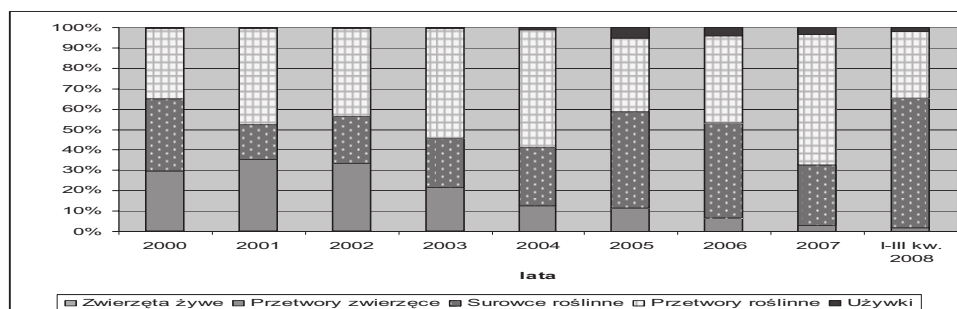
Najmniejszą grupę eksportową stanowiły zwierzęta żywe, jednak wykazywała ona tendencję wzrostową. Jej wartość wzrosła z 127 tys. USD do 26,2 mln USD w analizowanym okresie. Wśród zwierząt żywych najczęściej wyeksportowano drobiu i trzody chlewnej.



Rys. 8. Struktura asortymentowa eksportu zwierząt żywych i produktów zwierzęcych w I-III kwartałach 2008 r., %

Fig. 8. Structure of live animals and animal products exports in the I-III quarters of 2008, %

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych GUS.



Rys.9. Struktura importu rolno-spożywczego z Ukrainy w okresie 2000 r. – I-III kwartał 2008, %

Fig. 9. Structure of the agri-food imports from Ukraine in 2000 – I-III quarter of 2008, %

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych GUS.

Import produktów rolno-spożywczych z Ukrainy wykazywał tendencję wzrostową. Jego wartość wzrosła ponad 10-krotnie w analizowanym okresie i wyniosła 218,9 mln USD w I-III kwartałach 2008 r. Dane za trzy kwartały 2008 r. wykazywały wzrost wartości

importu w odniesieniu do całego 2007 r. o 32%. (tab. 2 i rys.5). Z analizy importu w okresie 9 lat wynika, że dominującą grupą były w nim produkty roślinne, ich udział w strukturze importu wahał się od 70% w 2000 r. do ponad 90% w 2007 r. i 2008 r. (rys. 9).

Z Ukrainy sprowadzamy do Polski roślinne produkty przetworzone, jak też surowce roślinne. W ostatnich latach obserwujemy wzrost znaczenia tej ostatniej grupy. Głównie importujemy ziarno kukurydzy, rzepaku i pszenicę. Wśród produktów przetworzonych największy udział mają oleje i tłuszcze roślinne oraz pasze.

Podsumowanie

Ukraina jest jednym z największych krajów w Europie oraz jednym z większych partnerów gospodarczych Polski na Wschodzie. Polska handlowa polityka wschodnia przed integracją z Unią Europejską była znacznie mniej restrykcyjna niż po wstąpieniu do Wspólnoty (choć elementy tej polityki wynikające z Klauzuli Największego Uprzywilejowania były bardziej rygorystyczne w odniesieniu do Ukrainy niż obecnie są stosowane przez UE). Istniało zatem zagrożenie, że w wyniku przystąpienia Polski do Unii Europejskiej stosunki ulegną pogorszeniu. Jednak nie potwierdziły tego badania. Na podstawie przeprowadzonej analizy obrotów handlowych można stwierdzić, że wstąpienie Polski do Unii Europejskiej nie zaszkodziło w stosunkach handlowych z Ukrainą, choć systematycznie zaczęły się pogarszać efekty handlu z państwami Europy Środkowo-Wschodniej.

Bilans handlu Polski z Ukrainą w okresie 2000-2008 sukcesywnie poprawiał się. Polska stała się ważnym partnerem handlowym Ukrainy, zaraz po Rosji i Niemczech, i w ostatnim 9-leciu umocniła swoją pozycję. W eksporcie dominowały produkty przetworzone, dotyczyło to również produktów rolno-spożywczych, zaś w imporcie przeważały surowce (żelazo, paliwa, rudy metali i zwierzęta żywe).

Z analizy handlu produktami rolno-spożywczymi wynika, że proces integracji z Unią Europejską nie wpłynął negatywnie na obroty. W większości grup produktowych w eksporcie występowała tendencja wzrostowa, bez załamania w 2004 bądź 2005 r., a nawet zaobserwowano znaczne wzrosty wartości eksportu w tym okresie.

Literatura i źródła

Handel zagraniczny Ukrainy w 2008 r. Wydział Ekonomiczny Ambasady RP w Kijowie. [2009]. <http://www.kijow.polemb.net>.

Handel zagraniczny z Ukrainą. [2009]. Niepublikowane dane GUS, Warszawa.

Przystupa J. [2008]: Gospodarka i handel zagraniczny Polski w 2007 roku. Raport roczny. Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa.

Ukraińsko-Polska współpraca gospodarcza. Materiały Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Kijowie. [2009]. http://kiev.trade.gov.pl/pl/ukraine/article/detail,415,Polsko-ukrainska_wspolpraca_gospodarcza.html.